

Víz, levegő, élet

Az országos környezetvédelmi napokkal egyidőben adtuk hírül, hogy nagy mennyiségű olaj- és vegyi anyagokkal szennyezett víz ömlött a Tiszába! Ugyanakkor a Balatonnál, Széplak partjainál, ugyancsak jelentős mennyiségű fűtőolaj került a vízbe! Ez a két — szerencsére gyorsan megszüntetett — szennyeződés is bizonyítja a környezetvédelem fontosságát és sürgősségét, ha úgy tetszik, **életbevágó aktualitását!**

Természetesen nemcsak ezekben a napokban volt téma a környezetvédelem; a víz, a levegő, a táj, az élet védelme. A gazdaságilag fejlett országokban már az elmúlt években az emberi környezetet ért károsodások mértéke nem egy esetben meghaladta a természetes közegek öntisztuló képességét, azokat a határértékeket, amelyek az egészséges emberi életfeltételek zavartalanlását biztosítani képesek. Az urbanizáció, a motorizáció és az automatizálás általánosság válásával az emberiség mind nagyobb mértékben idegenül el természetes környezetétől, s teremt magának mesterséges környezetet, amelyben fokozódik a civilizáció nyújtotta előnyök mellett a szűfoltóság, a növekvő zajinger, a termelésből adódó szennyeződés, a füst, a por, a gőz, a hulladék rohamos növekedése, ártalma.

A szakemberek szerint az ezredforduló a Föld lakosságának több mint a fele városos lesz. A haladás különösen erős a rohamléptekkel iparosodó országokban, köztük hazánkban is. Szinte hihetetlennek tűnő adat, pedig igaz: 2000-ben

hazánk lakosságának több mint 65 százaléka városokban fog élni. Városokban, ahol szinte naponta növekednek az egészségrontó külső hatások. Nem kell azonban a jövőbe képzelni magunkat. Országunkban 1965-ben 3 millió köbméter volt a köztisztasági szerek által begyűjtött hulladék, tavaly ez a mennyiség 4,3 millió köbméterre emelkedett, s 1975-ben 5,5 millió köbméter lesz. 10 év alatt szinte megduplázódik körülöttünk az egészségrontó szemét. Napjainkban az országban minden egyes lakos évente mintegy 200—250 kilogramm hulladékot „termel”. Nem is olyan régen még csodálkozva néztük a filmhíradókban, hogy egyes nyugati országokban ócska-vashegyek, autóröncsök tartítják a nagyvárosok környékét. Most pedig már nálunk sem ritka az útfélen az ócska bútor, az eldobált autógumi. Adatok bizonyítják, hogy ma Budapest 3500—4000 elhagyott roncsautó roszdásodik az útszélre. Kell-e több bizonyíték arra, hogy mennyire szükséges a természet védelme, a víz, a levegő, a környezet tisztántartása?

Drámai hangú felhívást intézett az emberiséghez az ENSZ környezetvédelmi kiadványa. Egyetlen mondat ebből: „A közömbösség, a tudatlanság súlyos és jóvátehetetlen károkat okozhat a földi környezetben, melytől létünk és boldogulásunk függ: viszont teljesebb tudással, bölcs cselekvéssel biztosíthatjuk magunk és utódaink szebb életét, olyan környezetben, amely az emberi szükségletekkel összhangban van”. Közömbösség,

tudatlanság. Szerencsére ma már egyik sem jellemző hazánkra. Evekkel ezelőtt megkezdődött a felmérőmunka, tudjuk, hogy Budapest, Miskolc és közvetlen környéke, a Közép-Dunántúl légtere, víze a legszennyezettebb. Tudjuk azt is, hogy vizeink túlnyomó többsége szennyezett, felszíni vizeink 96 százaléka pedig már külföldről szennyezett. A mezőgazdaságban pedig a mind szélesebb körben alkalmazott növényvédőszer rontja a talaj állapotát. Mindez együtt évente 5—7 milliárd forintnyi kárt okoz a népgazdaságnak, ami a nemzeti jövedelem mintegy 2 százalékaival egyenlő.

Ez év nyarán megalakult az Országos Környezetvédelmi Szolgálat. Szakemberei azon munkálkodnak, hogy miként lehetne megóvni a levegőt, a vizet és a talajt a szennyeződéstől. A kormányzat kötelezte a vállalatokat, hogy a víz- és légszennyeződés csökkentése érdekében tisztítóberendezéseket alkalmazzanak. A szakemberek a jövőben az ipartervezéssel egyidőben környezetvédelmi berendezéseket is terveznek, előadásokon ismertetik a védekezéssel kapcsolatos tennivalókat, tanácsadó szolgálatot szerveznek.

És ezzel vajon minden el van intézve? Egyértelmű a válasz: nem! A környezetvédelem feladata nem csupán tudományos szakemberek, állami intézkedések ügye, hanem **társadalmi feladat** is. A közigazgatásnak minden szinten be kell kapcsolódnia ebbe a munkába, és minden állampolgárnak kötelessége segítenie a megelőző védekezésben. Szerencsére, ez sem szólam nálunk. Komárom megyében a párt végrehajtó bizottsága az elmúlt napokban Tatabányán tartott ülést, amelyen a megye környezetvédelmi helyzetéről tanácskoztak. Debrecenben, Zalaegerszegen ugyanilyen céllal tanácskoztak a megye vezetői az elmúlt napokban. És a környezetvédelem érdekében tanácskoztak a közel múltban négy napon át az ország szakembereinek legjobbjai. Mintegy száz előadás hangzott el a víz, a levegő, a táj és a települések védelmében — vagyis az egészséges emberi élet feltételeinek megteremtése érdekében.

E. Gy.

Szegedre jön a Vahtangov Színház

Két híres előadását mutatja be

Kivételes színházi élményt ígér október de- rekán a moszkvai Vahtangov Színház vendégjátéka. A Lenin-renddel és a Munka Vörös Zászló rendjével kitüntetett szovjet társulat október 12—14. között a fővárosi Madách Színházban mutatkozik be a magyar közönségnek. Október 17-én, szerdán este 7-től Szegeden tartanak előadást, Pogogyin kétrészes drámáját, A puskás embert viszik színre, másnap, csütörtökön pedig Gozzi: Turandot hercegnőt.

A neves társulat megalapítója és névadója Jevgenyij Bagratyionovics Vahtangov (1883—1922) Sztanyiszlavszkij tanítványa, a világhíró orosz —szovjet rendezőiskola ki- magasló egyénisége volt, színész és színésznevelő, aki rövid élete során maradandó alkotott az egyetemes színházkultúra számára is. Ardasev iskolájában kezdte tanulmányait, majd a Moszkvai Művész Színházhoz került Sztanyiszlavszkijhoz. Az első stúdió létrehozása után annak rendezője és színésze, 1913-tól, a drámai stúdió vezetője (ebből nőtt ki később a Vahtangov Színház), közben a Habima Színház kísérletezője, ahol Sztanyiszlavszkij és Mejerhold stílusának ötvözetét akarta megteremteni. Az októberi forradalom győzelme után aktív szerzője a szovjet színházi életnek. Nagy hatással voltak rá az expresszionista törekvések, de maga nyughatatlan kísérletező, újat kereső művész lévén éppúgy használta a groteszk játékelemeket, mint a romantikus színpad költői eszközeit. Stílus- eszményét a „fantasztikus realizmusban” jelölte meg. „Egy színdarabot színpadra lehet állítani realiztikusan is, de a fantasztikus realizmus eszközeivel is — írta. — A nagyobb hatású az utóbbi lesz, mert ez az a kifáradott lényeg, amely vala- mennyi nép számára érthető... A fantasztikus realizmus hatalmas jelentőséget tulajdonít a formának és a kifejezési eszközöknek. A kifejezési eszközöknek teatralitásknak kell lenniük. Nagyon nehéz megtalálni azt a formát, amely harmonizál a tartalommal, és megteremti a legjobb kifejező eszközeit.

Ha az ember vesz egy darab márványt, és kis fakalapá- csokkal akarja megmunkálni — ebből semmi sem lesz. A márvány csak hozzáilló szer- számmal engedelmessékedik... Miért fogadja jól a közönség a Turandotot? Azért, mert itt meg van a harmónia. Az előadás kifejező eszközei maiak és teatralisak. A tartalom és a forma harmóniá- ban van, úgy zeng, mint egy tökéletes akkord. Ez fantasz- tikus realizmus, új út a színházban.”

A Turandot hercegnő Vahtangov utolsó nagy rendezése volt. Színháza alig koráb- ban, 1921. november 13-án nyílt meg, Maetelinck Szent Antal csodáját mutatták be, később Csehov egyfelvoná- sosokat játszottak. A Turan- dot hercegnő 1922. február 28-án került a közönség elé, s a premieren már nem le- hetett ott a rendező. A fő- próba idején is kórházban feküdt tüdőgyulladással, le- velben szölte színészeihez, akik Sztanyiszlavszkijjal együtt keresték fel beteg- ágyánál. Az előadásról fejle- gyezték, hogy a színészek ironikusan értelmezték a „tragikus darabot”, éltek a commedia dell'arte eszközei- vel is, s klasszikus álarcban rögtönzöszzerűen meséltek aktuális politikai vicceket a közjátékokban.

A Vahtangov Színház má- sik nagyszerű produkcióját, A puskás embert Jevgenyij Szimonov, a színház jelenle- gi főrendezője és művészeti vezetője rendezte. A szerző Nyikolaj Fjodorovics Pogogyin, A Kreml toronyórája írója, évekig a Tyeatr szov- jet színházi folyóirat szer- kesztője, ezért a drámájáért kapta meg a Lenin-díjat, s a mű külön érdekessége, hogy először vitte színpadra Len- nin alakját. (Borisz Scsukin volt Lenin első megszemé- lyesítője az 1937-es ösbemü- tatón.) A darab „hőse Ivan Sadrin közkatona, akiben az októberi forradalomban részt- vevő orosz paraszt típusát igyekeztem megrajzolni” — nyilatkozott annak idején Pogogyin, s önéletrajzában elmondotta, hogy a katonát saját anyja hangjáról, beszé- déből mintázta meg, népi nyelvvel, jellemével, szigo- rúságával. A Puskás ember szegedi előadásán Sadrin frontkatona N. O. Gricenko, Lenin M. A. Ulanov lesz. Carlo Gozzi háromfelvonásos mesejátékát Vahtangov ren- dezésében R. N. Szimonov újította fel.

A szegedi előadásra 600 darab tolmácsberendezést ad kölcsön a Budapesti Nemze- ti Színház, a helyszínen le- het igényelni.

N. I.

Korszerű „gulyáságyúk”

Ahol nagy tömegben ké- az étel megfőzéséhez. Ez szűnek az ételek — üzemi végős soron azt jelenti, hogy étekdégekben, kórházakban, jóval kevesebb tüzelőanyag felhasználásával puhulnak meg benne a legkeményebb húsk is. Az edény zárószere- kezete megakadályozza, hogy a vízben oldódó vitaminok, ásványi anyagok és ízt adó zselé kialakításával ma már külön iparág foglalko- zik.

A hatalmas főzőüstökben az egykori „Papin-fazék” el- ve alapján készül az étel, ugyanúgy, mint a háztartási kukta fazekakban. A lég- mentesen lezárt edényben nem 100, hanem 112 C-fokon, 1,6 atmoszférán nyomás alatt készül el az enniváló. Így csupán a hagyományos főzési idő fele, harmada szükséges

Mennyit iszik a magyar?

Szeszesital-fogyasztásunk 1957-ben érte el az 1934—38. évek átlagos fogyasztási színvonalát, de 1972-ben már mintegy 76 százalékkal múlta felül a háború előtti évek átlagát.

Bor, sör vagy tömény? A háború előttihez képest leg- dinamikusanabb a sörfo- gyasztás emelkedett: éppen tízennyolcszorosára. Az utó- bi három évben a sörfo- gyasztás növekedési üteme mérséklődött, ugyanakkor az égetett szeszes italok forgal- ma alaposan „megugrott”. A borfogyasztás erőteljes visszaesés után stagnált, majd az utolsó években kis- sé emelkedett: jelenleg az 1934—38. évek fogyasztásá- nak átlagát körülbelül 25 százalékkal múlja felül.

Némi vigasz, hogy egy legutóbb készült, 25 orszá- ra vonatkozó statisztika szer- rint a fogyasztás nagysága alapján még nem tartozunk a közvetlen élelményhöz: kilencedik helyen állunk. Meglepi, hogy nem az északi, sok égetett szeszes italt fogyasztó országok a lista- vezetőik, hanem a nagy bor- fogyasztó nemzetek: Fran- ciaország, Olaszország, Por- tugália és Spanyolország.

A kép teljességéhez tarto- zik, hogy az alkoholmentes italok fogyasztása az utóbbi évtizedben örvendatosan, gyors ütemben emelkedett: évenként közel 10 százalék volt a gyarapodás, és így egy évtized alatt megduplázó- dott. A gyors növekedés el- lenére is elmaradunk a

nemzetközi színvonalától, kü- lönösen a valódi gyümölcs- levők fogyasztása tekinté- ben. Pedig a hazai nyers- anyagforrás (nagy tömegben termő gyümölcs, gyógyvíz) rendelkezésre áll, csak a megfelelő technológia, vál- lalkozó hiányzik.

Pásztor Ferenc:

Véletlenül katoná

16. A tisztések pedig egy kupacba verődnek. Ösz- szebújnak, mint a cinkosok. Szemükből szinte olvadni lehet, hogy nagyon drukkolnak. Mert mi történne, ha Zsitva rossz napot fogott ki? Mi történne, ha a Zsanó puskáján véletlenül félre- ütötték a célgömb tuskóját? Mi történne, ha neki is meszelnének a jelzőárbokból?

— Hej — nyöszörgött Kincses, akinek leg- gyengébb pontja a tekintély megóvása. — Lehet, hogy leég az öreg?

— Maga sose féltse a parancsnokát — intette csendre Hordó Lukács a tamásdokót. — Osz fej- jel is lepálja akármelyikünket!

Hordónak volt igaza. Zsitva könnyedén célzott, nyugodtan húzta el a billentyűt. Mindhárom lö- szerét pontosan a lölap közepébe eresztette. Utá- na felállt, megigazította a köpenyét. Nem volt az arcan diadal, nem volt azon egy parányi büszkeség sem. Természetesen tartotta, hogy csak olyat lehet megkövetelni a fiatal katonától, amit ő maga könnyedén, magától értetődően végrehajt.

— Látta, figyelt, Zsanó? — mosolygott Zsitva, és visszaadta a parancsnoklást a lövészetvezető tisztnek.

— Jelentem, láttam — felelt Zsanó. — Csak amikor dörrent, akkor egy kicsit megjedtem.

— Akkor feküdjön a helyemre, most majd én figyelem.

És Zsanó újból hason feküdt. Kényelmetlenül fészeng, csizmája orrával a gyepeket rugdossa. Mázának, ólomnak tűnik a fegyver, mert a jobb térdét nem húzza előre, bal könyökét nem rakja kissé a jobb vállá irá- nyába. A lövészetvezető nyomban észreveszi.

— Melyik fekszik ott úgy, mint a viceházm- terné a női napozóban? Igazítson magán, hallja, maga Rozmár Gedeon!

Zsanó tudja, hogy ő nem Gedeon, de fészkelő- dik, keresi a helyét ezen a kényelmetlen alkalmatosságon.

— Mi baja van? Miért mocorog?

— Legközelebb vegyen be hashajtót!

— Jelentem, nem hájtó baj, hanem a gatyá- madzag. Nagy rajta bukét, törí a hasamat. — Mondja a maga baját, közben feláll, kioldja a derekszíjat, oldja a nadrágszíjat, oldja a feszes gombokat. Letolja a nadrágot is. Aztán kényel- mesen, nagy műgonddal átsomózza a rettenetes nagy, rakoncátlan eszömöt. A sok fölösleggel bíró madzag nem is céljának illő méretű ám. Azt hi- hetlét volna a kíváncsiak, hogy Zsanó nem egy lenge fehér darabot erősít vele a derekához, há- tára kötve a csomót, hanem egy egész kalózhá- jót, valami fűrgén ugrádozó bojához. Neki is jó volt, mert jókora alagutat nyitott a beáramló levegőnek, meg másoknak is jó volt. A nevetés arra utalt, hogy végre feloldódott a nagy fe- szültség. Ő nem nevetett. Felsőhajtott, visszafeküdt a helyére és jelentette:

— Zsan Tot tüzet rakni kész!

— Nem tüzet rakni, hányszor mondom, ha- nem tüzelésre kész.

Ez már nem jelentett semmit, mert Kincses a háttérből mondta mindezt, hogyha akarta volna, sem hallotta Zsanó, mert a puskák ropogása mindent elnyomott. Magával ragadta a piro-

mápor. Nem gondolt ő ezekben a pillanatokban sem kutyára, sem macskára, csak arra, hogy minden erejével magához szorítsa a fegyvert, minden idegszálával arra a kis feketé pontra irányítsa a csövet, ahol annak szakított foltok- kat kell hagynia. Szorított egyszer, kétszer, har- madszor, s akkor már úgy érezte, szívesen foly- tatná. A lövöldözés is olyan, mint a kábítószere. Akkor szomjúhozik meg rá az ember, amikor már nem szabad belőle többet.

Zsanót ünnepelték. Kincses kezét szorított ve- le. Bálványi mellbe boksolta. Bokor így nevez- te: „Hősöm!” Még azt is mondta, ha így foly- tatja, a neveté feltétlenül belevésik a diadalív egyik márványlapjába.

— Te vagy a dal, Zsanó — rikkantott neki még Kászonyi is, amit ő, Zsanó, csak azzal a megjegyzéssel nyugtázott, hogy „a dal csinált a Kozma, Párizsban”.

A hivatalos elismerés nem maradt el. Nem tudni, honnan, előkerült egy fényképész is, két- szer Zsanóra kattintotta a gépet. Este már min- denki gyönyörködhetett volna az ábrázatában, ha nem lett volna olyan borostás, mint egy remete. Le is vették a képet már vacsora után. A büsz- keségtől tánclelésben, enyhe csipöringással ment vacsorázni. Méghozzá szorosan Kincses nyomában. Gondolta, utóvégre, neki köszönheti az a nagyszájú, hogy most nem kell lesütött szemmel megjelennie a többiek előtt.

No, a délelőtt azért nem ért véget. A rajagita- tor nyomban köréje gyűjtötte a többieket, kije- lentvén, hogy most Zsanó elvtárs szípen átadja azokat a hasznos tapasztalatokat, amelyeket szer- zett az ellenség lektüzdésében.

— Mondt csak el, hogyan csináltad?

Zsanót legalább olyan váratlanul és felkészü- letlenül érte ez is, mintha a csapott célgömbre kellett volna válaszolnia.

(Folytatjuk.)